

Наталія Кравцова

докторка філософії з педагогіки, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, випускниця третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ОПП: Педагогіка, 011: Педагогіка, кафедра педагогіки і психології управління
соціальними системами ім. академіка І. Зязюна; Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5406-9025>;
E-mail: kravtnat@gmail.com

Валерій Конкін

кандидат технічних наук, доцент, Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”, професор кафедри теоретичної механіки
та опору матеріалів; Харків, Україна;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5623-4576>;
E-mail: konkin@kpi.kharkov.ua

Владислав Конкін

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”, здобувач
другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП: Комп’ютерні технології та
програмування в автоматизованих системах керування, 174: Автоматизація,
комп’ютерно-інтегровані технології та робототехніка, кафедра автоматики та
управління в технічних системах; Харків, Україна;
E-mail: Vladyslav.Konkin@infiz.khpi.edu.ua

**ВЗАЄМОЗВ’ЯЗОК МІЖ МОТИВАЦІЄЮ ТА САМООСВІТНЬОЮ
КОМПЕТЕНТНІСТЮ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
(131, 133, 174 СПЕЦІАЛЬНОСТІ)**

Анотація: у статті представлено результати педагогічного дослідження щодо взаємозв’язку між мотивацією та самоосвітньою компетентністю здобувачів вищої технічної освіти (131, 133, 174 спеціальності). Приділено увагу актуальності тематики дослідження, що пов’язана зі складними освітніми реаліями у закладах вищої технічної освіти (ЗВТО), коли мотивація здобувачів та належно сформована самоосвітня діяльність стає визначальним фактором їх успішної навчально-пізнавальної діяльності. Виявлено залежність між рівнем мотивації студентів та рівнем їхньої самоосвітньої компетентності. Визначено, що студенти з високими показниками мотивації демонструють і вищі показники самоосвітньої компетентності. Встановлено, що здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти мають вищі показники мотивації та самоосвітньої компетентності, що свідчить про більш сформовані плани та цілі у них щодо професійної самореалізації. Наголошено на значущості вмотивованого освітнього середовища у ЗВТО, внутрішньої мотивації та сформованої самоосвітньої компетентності студентів для їхньої успішної навчально-пізнавальної діяльності.

Ключові слова: здобувачі освіти; мотивація; самоосвітня компетентність; дослідження; освітнє середовище; заклади вищої технічної освіти.

© Наталія Кравцова, Валерій Конкін, Владислав Конкін, 2025

Nataliia Kravtsova

PhD in philosophy in education, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, graduate of the Third (Doctoral) cycle of higher education of Educational-Professional program “Pedagogy”, specialty 011 “Pedagogy”, department of pedagogy and psychology of management of social systems of academician I. Zyazyun; Kharkiv, Ukraine;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5406-9025>;
E-mail: kravtnat@gmail.com

Valerii Konkin

candidate of technical sciences, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, professor of the department of theoretical mechanics and strength of materials; Kharkiv, Ukraine;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5623-4576>;
E-mail: konkin@kpi.kharkov.ua

Vladyslav Konkin

National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, candidate for second (Master’s) degree of higher education of Educational-Professional program “Computer technologies and programming in automated control systems”, specialty 174 “Automation, computer-integrated technologies and robotics”, department of automation and control in technical systems; Kharkiv, Ukraine;
E-mail: Vladyslav.Konkin@infiz.khpi.edu.ua

**RELATIONSHIP BETWEEN MOTIVATION AND SELF-EDUCATION
COMPETENCE IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION STUDENTS
(SPECIALTIES 131, 133, 174)**

Abstract: this article presents the results of a pedagogical study on the relationship between motivation and self-education competence among students of higher technical education (specialties 131, 133, 174). The relevance of the research topic is emphasized, particularly in the context of the challenging educational realities faced by higher technical education institutions (HTEI), where student motivation and well-developed self-directed learning skills become decisive factors for successful academic and cognitive performance. The study identified a correlation between students’ motivation levels and their self-education competence: students with higher motivation scores also demonstrated higher levels of self-education competence. It was found that students enrolled in the second (master’s) level of higher education exhibit greater motivation and self-education competence, indicating more clearly defined plans and goals for professional self-realization. The study highlights the importance of a motivating educational environment within higher technical institutions, as well as the role of internal motivation and developed self-education competence in ensuring students’ academic success.

Key words: education students; motivation; self-education competence; research; educational environment; higher technical education institutions.

An extended abstract of the paper on the subject of:

“Relationship between motivation and self-education competence in higher technical education students (specialties 131, 133, 174)”

Problem setting. Motivation serves as the driving force for effective learning in higher technical education institutions (HTEI), enabling technical education students to adapt to complex educational realities and engage them in active participation within the educational process. Additionally, the need to account for significant independent study workload according to curriculum requirements and rapid innovative changes across all spheres of modern society, particularly in technical fields, necessitates identifying new pathways for developing competent specialists capable of lifelong professional learning [6]. In this context, it should be emphasized that quality educational processes in HTEI cannot be ensured without students' own orientation toward successful learning (motivation) and their self-education competence skills. The need to organize a motivated educational environment that promotes the development of appropriate self-education skills for successful educational and cognitive activities among higher technical education students indicates an interconnection between motivation levels and the formation of students' self-education competence, which determined the focus of our research.

Recent research and publications analysis. Issues of proper motivational aspect formation among students and questions of developing their self-education competence skills have been investigated by numerous domestic and international researchers. The following scholars have addressed problems related to the motivational sphere: K. Halatsyn, A. Feshchuk [3], I. Golovska, T. Lazorenko, T. Cherneva [4], O. Drobot [5], S. Kuzikova, S. Pukhno [7], M. Morozova [8], O. Popova [10], Antonio Infante-Moro, Juan C. Infante-Moro, José Gallardo-Pérez [17], Khalid Al-Said [20], Marieke Cents-Boonstra, Aloys Lichtwarck-Aschoff, Eddie

Denessen, Niels Aelterman, Leen Haerens [22], and others. Self-education competence issues have interested researchers, including O. Rezvan, V. Voronko [11], V. Shapolova, O. Romanovskiy, O. Kvasnyk, I. Kovalova [16], N. Saienko [14], N. Pidbutska, V. Mykhailychenko [9], O. Romanovskiy, T. Hura, O. Ihnatiuk, T. Solodovnyk [13], Kanyopa Thuto Joseph, Mahlaba Sekgothe Charles [19], Muslim Alanoglu, Songül Karabatak, Hongwei Yang [23], and others. Some aspects of the mutual influence between self-education and motivation and their role in the learning process have been examined by A. Rozhkova [12], I. Baida, V. Mironov, N. Miatenko [1], Laith M. Almomani, Niveen Halalsheh, Hanadi Al-Dreabi, Leena Al-Hyari, Raed Al-Quraan [21], Hakan Altınpulluk, Hakan Kılınç, Gökhan Alptekin, Orkun Altınpulluk [18], and others. Therefore, the relevance of research on this topic is undeniable and requires further investigation.

Highlighting previously unsolved parts of the general problem, to which this article is devoted. Despite significant research attention to motivation and self-education competence issues among future HTEI specialists across various fields, scientific research rarely focuses on analyzing the relationship between motivation and self-education competence among technical specialty students and the characteristics of these aspects' mutual influence within the objective reality of the domestic educational environment. It should be noted that currently, under wartime educational conditions throughout Ukraine (when access to educational classes is limited or completely unavailable in both online and offline formats), motivation and self-education competence skills enable technical education students to overcome difficulties and obstacles related to learning conditions and adapt to challenging educational circumstances.

Paper objective. This article aims to substantiate the existence of a relationship between motivation and self-education competence among higher technical education students (specialties 131, 133, 174) based on pedagogical experiment results.

Paper main body. During the spring semester of the 2024–2025 academic year, we conducted pedagogical research analyzing the relationship between motivation and self-education competence among first (bachelor's) and second (master's) level higher technical education students in specialty 174 — Automation, Computer-Integrated Technologies and Robotics at the Educational and Scientific Institute of Computer Modeling, Applied Physics and Mathematics at National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, and first (bachelor's) and second (master's) level students in mechanical engineering specialties 131 — Applied Mechanics and 133 — Industrial Mechanical Engineering at the Educational and Scientific Institute of Mechanical Engineering, Transport and Natural Sciences at Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University. The total number of respondents was 96 individuals (48 future bachelors and 48 master's degree students). Within our research context, we developed and implemented a three-stage concept to analyze the relationship between motivation and self-education competence. Each stage of the pedagogical research involved specific task implementation.

The first stage involved surveying using T. Ehlers' methodology, “Diagnostics of Achievement Motivation” and the “Diagnostics of Self-Education Competence Formation” questionnaire developed by the authors. The second stage involved a comparative analysis of the obtained results. The study proceeded as follows: first, comparing motivation levels/indicators with self-education competence formation levels/indicators across the total number of future bachelors and masters; second, distinguishing moderate (low and medium) and significant (moderately high/sufficient and very high/high)

levels/indicators of motivation and self-education competence formation (for clarity in interpreting research results) and analyzing both motivational and self-educational criteria considering students' educational preparation levels. The third stage involved a discussion dialogue with students regarding the pedagogical research issues, after which final conclusions were drawn.

Conclusions of the research. The conducted pedagogical research allows the following conclusions:

1. A relationship exists between motivation levels/indicators and self-education competence among higher technical education students: students with higher motivation indicators also demonstrate high self-education competence formation indicators. This indicates that students motivated for successful learning understand the importance and necessity of self-education activities for their successful educational and cognitive activities. Conversely, students with low motivation indicators (insufficient interest in successful educational and cognitive activities) demonstrate low self-education competence formation levels, indicating that insufficient motivation does not promote proper self-education competence formation and high educational-cognitive realization among students.

2. The number of first-level higher education students with moderate motivation levels/indicators (22,92 %) exceeds the number of second-level students with this indicator (8,33 %), while the number of first-level students with significant motivation levels/indicators (77,08 %) is less than second-level students (91,67 %). This indicates that interest in the learning process increases during the education duration, along with the need for personal professional development.

3. The number of first-level higher education students with moderate self-education competence formation levels/indicators (25,00 %) exceeds the number of second-level students with this indicator (10,42 %), while the number of first-level students with significant self-education competence formation levels/indicators

(75,00 %) is less than second-level students (89,58 %). This demonstrates that students experience the impact of properly formed self-education competence on learning success and productivity during their education.

4. Future master's students have more developed plans and goals regarding self-realization in future professional activities, indicated by their significantly higher indicators of both motivation and self-education competence compared to future bachelors. This situation indicates that having gained learning experience at the first (bachelor's) educational level, future master's students have a clearer understanding of career advancement opportunities, are more focused on their own aspirations and interests, and make conscious specialty choices when entering the second level of higher education.

5. A motivated HTEI educational environment, internal motivation, and

appropriate self-education competence formation levels among higher technical education students create an educational space that influences students' emotional state and desire to learn. Creating such an environment involves a positive educational atmosphere (extremely necessary given today's educational realities in domestic HTEIs), support/consideration of students' individual needs, and providing opportunities for self-expression and self-improvement, thus becoming the foundation for their effective educational and cognitive activities.

The pedagogical experiment results will be considered in future scientific research regarding methodological support development for pedagogical support of motivated educational environments in HTEIs and proper self-education skill formation among future technical specialty professionals.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Рушійною силою дієвого навчання у ЗВТО є мотивація, яка дозволяє здобувачу технічної вищої освіти адаптуватися до складних освітніх реалій та залучає їх до активної діяльності в освітньому процесі. Отже, необхідність врахування значного навантаження на самостійну роботу здобувачів відповідно до робочих навчальних планів та стрімких інноваційних змін у всіх сферах сучасного суспільства, зокрема і у технічних, обумовлює визначення нових шляхів для формування компетентного фахівця, здатного самостійно навчатися впродовж професійної кар'єри [6]. Тобто, сучасність змінює підходи до комплексу характеристик освітнього процесу, які визначають відповідність результатів навчання вимогам здобувачів, суспільства та ринку праці. Згідно Закону України "Про вищу освіту", індивідуальний шлях реалізації власного потенціалу здобувачів вищої технічної освіти ґрунтується з урахуванням його потреб, інтересів,

мотивації (ст. 1), однією з форм організації освітнього процесу є самостійна робота (ст. 50), а обов'язком науково-педагогічних співробітників ЗВО — розвиток в осіб, які навчаються, самостійності, ініціативності та творчих здібностей (ст. 58) [2]. У цьому контексті потрібно наголосити, що неможливо забезпечити якісний освітній процес у ЗВТО без власної спрямованості студентів на успішне навчання (мотивацію) та їх навичок самоосвітньої компетентності. Необхідність організації вмотивованого освітнього середовища, яке сприятиме формуванню у здобувачів вищої технічної освіти належних самоосвітніх навичок для їх успішної навчально-пізнавальної діяльності, свідчить про взаємозв'язок між рівнем мотивації та сформованістю самоосвітньої компетентності студентів, що й зумовило тему нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблеми належного формування мотиваційного аспекту здобувачів та питання формування

навичок їхньої самоосвітньої компетентності були у межах дослідження багатьох вітчизняних та закордонних науковців. На розв'язання проблем, пов'язаних із мотиваційною сферою звернули увагу такі науковці, як: К. Галацин, А. Фещук (мотивація магістрів технічних спеціальностей до оволодіння іншомовною науковою комунікацією) [3], І. Головська, Т. Лазоренко, Т. Чернєва [4], О. Дробот [5] (мотивація студентів до дистанційного навчання), С. Кузікова, С. Пухно (особливості мотивації навчання студентів педагогічних спеціальностей) [7], М. Морозова (розвиток навчальної мотивації) [8], О. Попова (мотивація досягнення успіху) [10], Антоніо Инфанте-Моро, Хуан К. Инфанте-Моро, Хосе Гальярдо-Перес (фактори мотивації) [17], Халид Аль-Саид (вплив викладача на мотивацію студентів) [20], Маріке Центс-Бунстра, Алоїс Ліхтварк-Ашофф, Едді Денессен, Нільс Ельтерман, Лін Херенс (стимулювання залучення студентів за допомогою мотиваційного навчання) [22] та інші. Питання самоосвітньої компетентності цікавили таких науковців, як: О. Резван, В. Воронько (досвід формування самоосвітньої компетентності студентів в умовах дистанційного навчання) [11], В. Шаполова, О. Романовський, О. Квасник, І. Ковальова (теоретичні та практичні аспекти самоосвітньої компетентності студентів) [16], Н. Саєнко (стимулювання студентів технічних університетів до самоосвітньої діяльності) [14], Н. Підбуцька, В. Михайличенко (формування готовності студентів до професійно-особистісного саморозвитку) [9], О. Романовський, Т. Гура, О. Ігнатюк, Т. Солодовник (формування самоосвітньої компетентності) [13], Каньопа Тутто Джозеф, Махлаба Секгоф Чарльз (самостійне навчання як підхід до підвищення успішності студентів) [19], Муслім Аланоглу, Сонгюль Карабатак, Хунвей Янг (самостійне онлайн-навчання студентів у контексті екстреного дистанційного навчання) [23] та інші.

Деяким питанням взаємного впливу самоосвіти і мотивації, ролі їх у процесі навчання приділено увагу такими науковцями, як: А. Рожкова (стратегії підтримки мотивації та самостійності в онлайн-освіті) [12], І. Байда, В. Міронов, Н. Мятенко (шляхи підвищення пізнавальної мотивації до самоосвіти) [1], Лейт М. Альмомані, Нівін Халалше, Ханаді Аль-Дреабі, Ліна Аль-Х'ярі, Раїд Аль-Куран (вплив дистанційного навчання на самоосвітні навички і мотивацію студентів) [21], Хакан Алтинпуллулук, Хакан Кілінч, Гекхан Алптекін, Оркун Алтинпуллулук (взаємозв'язок між рівнями внутрішньої мотивації та самонавчання учнів у середовищі масових відкритих онлайн-курсів) [18] та інші. Отже, можна зазначити, що актуальність дослідження щодо даної проблематики є безсумнівною та вимагає подальшого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Незважаючи на велику увагу дослідників до проблематики мотивації та самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців різних спеціальностей ЗВТО, наукові дослідження рідко зосереджуються на аналізі взаємозв'язку між мотивацією та самоосвітньою компетентністю здобувачів технічних спеціальностей та особливості взаємовпливу цих аспектів в умовах об'єктивної реальності вітчизняного освітнього середовища. Потрібно зазначити, що наразі, за освітніх умов під час воєнного стану всією територією України (коли доступ до навчальних занять є обмежено доступним або навіть повністю недоступним і в онлайн, і офлайн форматах), саме мотивація та навички самоосвітньої компетентності дозволяють здобувачеві технічної освіти долати труднощі й перешкоди, які пов'язані з умовами навчання, та адаптуватися до складних умов навчальної діяльності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті поставлено за мету обґрунтування наявності

взаємозв'язку між мотивацією та самоосвітньою компетентністю у здобувачів вищої технічної освіти (131, 133, 174 спеціальності) за результатами педагогічного експерименту.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні основним дестабілізуючим чинником освітнього середовища вітчизняних закладів вищої технічної освіти є реалії воєнного стану на території України, і як наслідок — непередбачуваність та ускладнення процесу освіти через вимушену зміну місця проживання студентами, переривання навчальних занять через повітряні тривоги, відсутність Інтернету, електроенергії тощо. Для подолання такого виду наслідків у освітньому процесі та для реалізації успішності навчання, прийняття своєчасних актуальних рішень самими здобувачами вищої освіти набуває особливого значення. Безсумнівно, що адаптація до освітніх викликів сьогодення неможлива без особистісного бажання здобувачів, їх спрямованості на успішне навчання (тобто їх вмотивованості) та без належно сформованої самоосвітньої компетентності, особливо коли тимчасовою або основною формою навчання стає дистанційна освіта. Отже, розуміння залежності між рівнем мотивації здобувачів та показниками їх самоосвітньої компетентності потребує особливої уваги.

З огляду на це, нами було проведене педагогічне дослідження щодо аналізу взаємозв'язку між мотивацією та самоосвітньою компетентністю здобувачів вищої технічної освіти першого (бакалаврського) та другого (магістер-

ського) рівнів освіти за спеціальністю 174 — Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка Навчально-наукового інституту комп'ютерного моделювання, прикладної фізики та математики Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” та здобувачів вищої технічної освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів освіти за машинобудівними спеціальностями 131 — Прикладна механіка та 133 — Галузеве машинобудування Навчально-наукового інституту механічної інженерії, транспорту та природничих наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського у весняному семестрі 2024–2025 н. р. Вибір спеціальностей для педагогічного дослідження відбувся за допомогою методу випадкового відбору, головним критерієм якого був технічний напрямок (інженерно-технічні спеціальності (Engineering education)), що створює умови для репрезентативності вибірки. Загальна кількість респондентів склала 96 осіб (48 майбутніх бакалаврів та 48 здобувачів магістерського рівня освіти), участь у опитуванні була добровільною, винагорода за участь у дослідженні не передбачалась.

У контексті нашого дослідження для аналізу взаємозв'язку між мотивацією та самоосвітньою компетентністю нами була розроблена й виконана триетапна концепція, яка містить наступні методи/методики емпіричного дослідження: методика Т. Елерса “Діагностика мотивації до успіху” [15] та опитувальника (або анкети) “Діагностика сформованості самоосвітньої компетентності” (таблиця 1.), аналіз та синтез; діалог-обговорення. Кожен із етапів педагогічного дослідження передбачав реалізацію конкретних завдань.

Таблиця 1

**Текст опитувальника
“Діагностика сформованості самоосвітньої компетентності”**

Інструкція для учасників дослідження

Вам запропоновано 16 питань, на кожне з яких дайте відповідь “ТАК” чи “НІ”

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Продовження таблиці 1.

Тестовий матеріал опитувальника

1. Чи знаєте Ви щось про принципи, методи, правила самоосвіти, самовиховання, саморозвитку особистості?
2. Чи відчуваєте Ви необхідність глибше пізнати себе, свої творчі здібності?
3. Чи легко Вам визнавати власні помилки?
4. Чи подобається Вам вдосконалювати себе як у процесі життєдіяльності, так і під час навчання?
5. Чи притаманна Вам самостійність у визначенні цілей і завдань, організації власної діяльності?
6. Чи вдається Вам тривалий час дотримуватися поставлених цілей, незважаючи на складнощі?
7. Чи легко Вам не думати про майбутні труднощі, коли Ви розпочинаєте виконання нового складного завдання?
8. Чи маєте Ви вміння нестандартно розв'язувати проблеми?
9. Чи вдається Вам приймати важливі рішення самостійно, не спираючись на стереотипи?
10. Чи легко Вам концентруватися на проблемі, меті, завданнях?
11. Ви постійно Ви усвідомлюєте важливість аналізу результатів власної діяльності?
12. Ви завжди намагаєтесь здійснювати рефлексію власних мотивів, цінностей, цілей?
13. Чи схильні Ви глибоко аналізувати будь-яку нову інформацію?
14. Чи робите Ви висновки на майбутнє, коли аналізуєте власний досвід?
15. Чи здатні Ви без зайвих вагань реорганізувати власну діяльність при зміні обставин?
16. Чи намагаєтесь Ви проаналізувати якомога більшу кількість факторів та умов, коли вирішуєте проблему?

Ключ до опитувальника

За кожну відповідь "ТАК" нараховується по 1 балу. За відповідь "НІ" бали не нараховуються. Підсумовується загальна кількість балів.

Результати

Чим більша сума балів, тим вище рівень сформованості самоосвітньої компетентності.
Від 1 до 4 балів – низький рівень сформованості самоосвітньої компетентності;
від 5 до 8 балів – середній рівень сформованості самоосвітньої компетентності;
від 9 до 12 балів – достатній рівень сформованості самоосвітньої компетентності;
від 13 до 16 балів – високий рівень сформованості самоосвітньої компетентності.

На першому етапі педагогічного дослідження було проведено опитування за методикою Елерса Т. "Діагностика мотивації до успіху" для визначення рівнів/показників мотивації у здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти та використано опитувальник "Діагностика сформованості самоосвітньої компетентності" з метою визначення рівнів/показників сформованості самоосвітньої компетентності (не зважаючи на обрані ними спеціальності), який був розроблений авторами. Опитувальник "Діагностика сформованості самоосвітньої компетентності" був запропонований респондентам для глибоко обміркування й оцінювався за дихотомічною шкалою (яка передбачає логічний принцип виключення третього варіанту), тому відповіді були швидкими, конкретними та оптимальними. Перед впровадженням опитувальника три експерта з числа

викладачів-професорів ретельно проаналізували всі позиції опитувальника та затвердили їх для використання. Результати цих опитувань перевірялися за відповідними шкалами та переводилися в межах 4 рівнів (низький, середній, помірно високий/достатній, дуже високий/високий). Метод опитування (онлайн/офлайн) було обрано з точки зору його можливостей, що суттєво збільшують (зокрема онлайн опитування) покриття географії участі респондентів у педагогічному дослідженні та є дуже важливою перевагою серед інших методів, особливо за сучасних освітніх умов під час воєнного стану на території України. Другий етап передбачав порівняльний аналіз отриманих результатів. Аналіз був проведений у наступному напрямку: по-перше, було зроблено порівняння рівнів/показників мотивації з рівнями/показниками сформованості

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

самоосвітньої компетентності загальної кількості майбутніх бакалаврів та магістрів; по-друге, було виокремлено посередній (низький та середній) і значний (помірно високий/достатній та дуже високий/високий) рівні/показники мотивації й сформованості самоосвітньої компетентності (з точки зору наочності зрозумілості інтерпретації результатів дослідження) та з цієї позиції зроблено аналіз і мотиваційного, і самоосвітнього критеріїв із урахуванням рівнів освітньої підготовки здобувачів. На третьому етапі нами було проведено діалог-обговорення зі здобувачами щодо проблематики педагогічного дослідження, після чого були зроблені остаточні висновки.

Після проведення першого етапу дослідження серед здобувачів першого та

другого рівнів вищої освіти за 131, 133 та 174 спеціальностями, на якому студентам було запропоновано надати відповіді на запитання методики Т. Елерса “Діагностика мотивації до успіху” (41 запитання) та опитувальника “Діагностика сформованості самоосвітньої компетентності” (16 запитань), нами були опрацьовані результати, які представлені у таблицях 2, 3.

Зміст питань методики Т. Елерса “Діагностика мотивації до успіху” та опитувальника “Діагностика сформованості самоосвітньої компетентності” були спрямовані на визначення рівнів/показників мотивації здобувачів до успішної навчально-пізнавальної діяльності та рівнів/показників самоосвітньої компетентності студентів.

Таблиця 2

Результати опитування за методикою Елерса Т. “Діагностика мотивації до успіху”

Рівень/показник мотивації	Кількість респондентів					
	Перший рівень вищої освіти		Другий рівень вищої освіти		Загальна кількість	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
низький	3	6,25	1	2,08	4	4,17
середній	8	16,67	3	6,25	11	11,46
помірно високий	26	54,17	24	50,00	50	52,08
дуже високий	11	22,91	20	41,67	31	32,29

Таблиця 3

Результати за опитувальником “Діагностика сформованості самоосвітньої компетентності”

Рівень/показник сформованості самоосвітньої компетентності	Кількість респондентів					
	Перший рівень вищої освіти		Другий рівень вищої освіти		Загальна кількість	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
низький	5	10,42	2	4,17	7	7,29
середній	7	14,58	3	6,25	10	10,42
достатній	29	60,42	26	54,17	55	57,29
високий	7	14,58	17	35,41	24	25,00

Надалі, на другому етапі нашого дослідження, нами було детально проаналізовано отримані дані опитування

здобувачів вищої технічної освіти 131, 133, 174 спеціальностей, які представлені на рисунках 1, 2, 3.

Рівні/показники мотивації та сформованості самоосвітньої компетентності

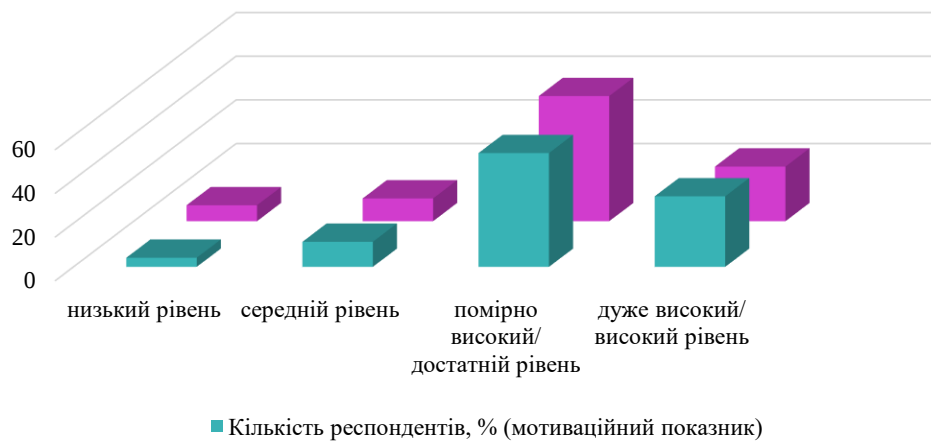

Рис. 1. Порівняння рівнів/показників мотивації з рівнями/показниками сформованості самоосвітньої компетентності загальної кількості майбутніх бакалаврів та магістрів

Рівні/показники мотивації
з урахуванням рівня вищої освіти

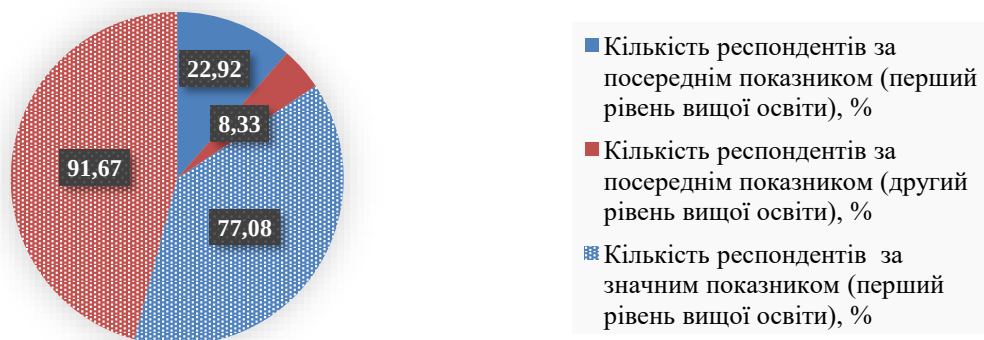

Рис. 2. Показники рівня мотивації у майбутніх здобувачів вищої освіти (з урахуванням рівня вищої освіти)

Рівні/показники сформованості самоосвітньої компетентності з урахуванням
рівня вищої освіти

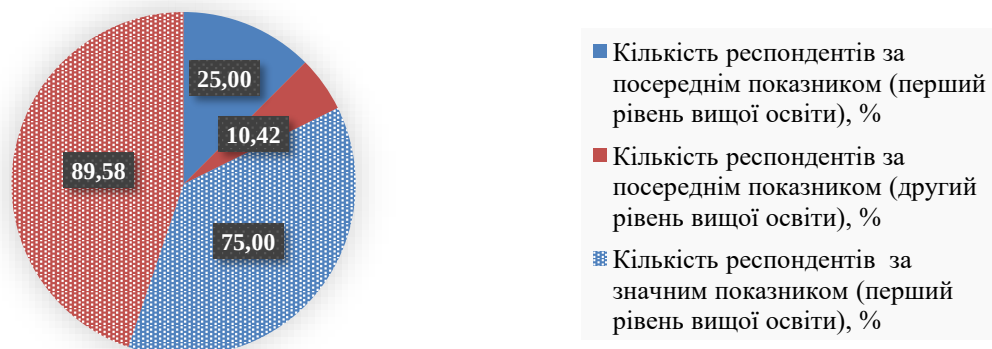

Рис. 3. Показники рівня сформованості самоосвітньої компетентності у майбутніх здобувачів вищої освіти (з урахуванням рівня вищої освіти).

На третьому етапі дослідження нами було проведено діалог-обговорення з респондентами щодо їхньої думки стосовно проблематики педагогічного дослідження, в ході якого здобувачами було акцентовано увагу на важливості вмотивованого освітнього середовища у ЗВТО, необхідності достатньої внутрішньої мотивації та належно сформованої самоосвітньої компетентності для їхньої успішної навчально-пізнавальної діяльності.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене педагогічне дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Спостерігається взаємозв'язок між рівнями/показниками мотивації та самоосвітньої компетентністю здобувачів вищої технічної освіти: у здобувачів з вищими показниками мотивації також спостерігаються високі показники сформованості самоосвітньої компетентності. Це свідчить про розуміння мотивованими на успішне навчання студентами важливості та необхідності самоосвітньої діяльності для їхньої успішної навчально-пізнавальної діяльності. Здобувачі з низькими показниками мотивації (недостатня зацікавленість до успішної навчально-пізнавальної діяльності) демонструють низький рівень сформованості самоосвітньої компетентності, що вказує на те, що недостатня мотивація не сприяє належному формуванню самоосвітньої компетентності та високої навчально-пізнавальної реалізації студентів.

2. Кількість здобувачів першого рівня вищої освіти за посереднім рівнем/показником мотивації (22,92 %) більша за кількість здобувачів другого рівня вищої освіти за цим показником (8,33 %), а кількість здобувачів першого рівня вищої освіти за значним рівнем/показником мотивації (77,08 %) менша за кількість здобувачів другого рівня вищої освіти (91,67 %). що вказує на те, що під час тривалості навчання

зацікавленість здобувачів процесом навчання збільшується, зростає потреба в особистісному професійному розвитку.

3. Кількість здобувачів першого рівня вищої освіти за посереднім рівнем/показником сформованості самоосвітньої компетентності (25,00 %) більша за кількість здобувачів другого рівня вищої освіти за цим показником (10,42 %), а кількість здобувачів першого рівня вищої освіти за значним рівнем/показником сформованості самоосвітньої компетентності менша (75,00 %) за кількість здобувачів другого рівня вищої освіти (89,58 %). Це засвідчує те, що під час тривалості навчання здобувачі відчувають вплив належно сформованої самоосвітньої компетентності на успішність та продуктивність навчання.

4. Майбутні магістри мають більш сформовані плани та цілі щодо самореалізації у подальшій професійній діяльності, на що вказують їх значно вищі показники і мотивації, і самоосвітньої компетентності, ніж у майбутніх бакалаврів. Така ситуація свідчить про те, що, отримавши досвід навчання на першому (бакалаврському) освітньому рівні, майбутні магістри мають більш чітке розуміння стосовно можливостей для кар'єрного зростання, більш зосереджені на власних прагненнях та інтересах, зробили свідомий вибір спеціальності при вступі на другий рівень вищої освіти.

5. Вмотивоване освітнє середовище ЗВТО, внутрішня мотивація та належний рівень сформованості самоосвітньої компетентності здобувачів вищої технічної освіти створює такий освітній простір, який впливає на емоційний стан здобувачів та бажання навчатися. Створення такого середовища передбачає позитивну освітню атмосферу (яка вкрай необхідна за освітніх реалій сьогодення у вітчизняних ЗВТО), підтримку/врахування індивідуальних потреб здобувачів, надання можливостей для самовираження та самовдосконалення, отже, стає

підґрунтям для їхньої ефективної навчально-пізнавальної діяльності.

Планується врахування результатів педагогічного експерименту в подальших наукових дослідженнях щодо розробки

методичного забезпечення для педагогічної підтримки вмотивованого освітнього середовища у ЗВТО та належного формування самоосвітніх навичок у майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Список літератури:

1. Байда І., Міронов В., Мятенко Н. Мотивація до самонавчання як умова формування професійних компетенцій. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. Київ, 2022. Т. 5, № 1. С.17–30.

2. Закон України “Про вищу освіту” (документ 1556- VII, зі змінами). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

3. Галацин К., Фещук А. Мотивація магістрів технічних спеціальностей до оволодіння іншомовною науковою комунікацією. *Академічні студії*. 2021. № 4, т. 1. С. 57–63.

4. Головська І., Лазоренко Т., Чернєва Т. Мотивація навчання студентів в умовах дистанційного навчання. *Габітус*. 2020. Вип. 17. С. 57–61.

5. Дробот О. Мотивація студентів до дистанційного навчання в умовах пандемії. *Психологія та соціальна робота*. Одеса, 2020. № 1. С. 69–85.

6. Кравцова Н. Ресурси адаптації до навчання студентів — майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей за сучасних освітніх умов. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2023. № 4. С. 42–53.

7. Кузікова С., Пухно С. Особливості мотивації навчання студентів педагогічних спеціальностей закладу вищої освіти. *Слобожанський науковий вісник*. Суми, 2024. Вип. 1. С. 90–94.

8. Морозова М. Розвиток навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. *Наукові інновації та передові технології*. Київ. 2022. № 10. С. 395–406.

9. Підбуцька Н., Михайличенко В. Формування готовності студентів до професійно-особистісного саморозвитку у процесі

навчання. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2025. № 1. С. 82–96.

10. Попова О. Мотивація досягнення успіху та її роль у формуванні професійної компетентності майбутніх інженерів-бакалаврів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2024. № 5. С. 334–344.

11. Резван О., Воронько В. Досвід формування самоосвітньої компетентності студентів спеціальності “Системна інженерія” в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2024. Вип. 78, т. 2. С. 86–89.

12. Рожкова А. Аналіз шляхів підвищення мотивації і самостійності здобувачів освіти в освітньому процесі в умовах дистанційного навчання. *Педагогічна Академія : наукові записки*. Ізмаїл, 2024. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13662727>.

13. Романовський О., Гура Т., Ігнатюк О., Солодовник Т. Формування базової, професійної та самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-бакалаврів як важлива складова їх якісної підготовки у закладах вищої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2024. № 4. С. 32–47.

14. Саєнко Н. Стимулювання студентів технічних університетів до самоосвітньої діяльності. *Вісник науки та освіти*. Київ, 2024. Вип. 12, № 30. С. 1081–1094.

15. Свистун В. Мотивація досягнення як важливий чинник успіху в управлінській діяльності. *На допомогу керівнику професійно-технічного навчального закладу* Київ. 2011 Вип. 2. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2245/1/na_dopomogu_kerivnikov_2.pdf.

16. Шаполова В., Романовський О., Квасник О., Ковальова І. Самоосвітня

компетентність в професійній підготовці майбутніх бакалаврів машинобудівних спеціальностей: теоретичні та практичні аспекти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2025. № 1. С. 69–81

17. Infante-Moro A., Juan C. Gallardo-Pérez J. Motivational factors in the insertion of digital skills in teaching. In: *Proc. Eighth Int'l Conf. on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality*. 2020, P. 365–370. DOI: <https://doi.org/10.1145/3434780.3436631>.

18. Altınpulluk H., Kılınç H., Alptekin G., Altınpulluk O.. Self-Directed Learning and Intrinsic Motivation Levels in MOOCs. *Open Praxis*. 2023 Vol. 15, no. 2. P. 149–161. DOI: <https://doi.org/10.55982/openpraxis.15.2.556>.

19. Kanyopa J., Sekgothe C. Adopting Self-Directed Learning as an Approach for Enhancing Academic Achievement of University Students. *Journal of Ecohumanism*. 2024. Vol. 3, iss 7. P. 5273–5282. URL: <https://ecohumanism.co.uk/joe/ecohumanism/article/download/4637/41858>

20. Al-Said Kh. Influence of teacher on student motivation: opportunities to increase motivational factors during mobile learning. *Education and Information Technologies*. 2023. Vol. 28, no. 10. P. 13439–13457. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11720-w>.

21. Laith M., Halalsheh N., Al-Dreabi H., Al-Hyari L., Al-Quraan R. Self-directed learning skills and motivation during distance learning in the COVID-19 pandemic. *The University of Jordan*. 2023. Vol. 9, No. 9. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20018>.

22. Cents-Boonstra M., Lichtwarck-Aschoff A., Denessen E., Aelterman N., Haerens L. Fostering student engagement with motivating teaching: an observation study of teacher and student behaviours. *Research Papers in Education*. 2021. Vol. 36, no. 6. P. 754–779. DOI: <https://doi.org/10.1080/02671522.2020.1767184>.

23. Alanoglu M., Karabatak S., Yang H. Understanding university students' self-

directed online learning in the context of emergency remote teaching: the role of online learning readiness and digital literacy. *Journal of Computing in Higher Education*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12528-025-09458-0>.

References:

1. Baida I., Mironov V., Miatenko N. Motyvatsiia do samonavchannia yak umova formuvannia profesiinykh kompetentsii [Motivation for self-learning as a prerequisite for developing professional competencies]. *Tsyfrova platforma: informatsiini tekhnolohii v sotsiokulturnii sferi*. Kyiv, 2022. Vol. 5, No. 1. С.17–30.

2. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” (dokument 1556- VII, zi zminamy) [Law of Ukraine “On Higher Education” (document 1556-VII, as amended)]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

3. Halatsyn K., Feshchuk A. Motyvatsiia mahistriv tekhnichnykh spetsialnostei do ovododinnia inshomovnoiu naukovoiu komunikatsiiei [Motivation of master's students in technical specialties to master foreign-language scientific communication]. *Akademichni studii*. 2021. No. 4, Vol. 1. pp. 57–63.

4. Holovska I., Lazorenko T., Chernieva T. Motyvatsiia navchannia studentiv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Motivation of students in distance learning conditions]. *Habitus*. 2020. Vol. 17. pp. 57–61.

5. Drobot O. Motyvatsiia studentiv do dystantsiinoho navchannia v umovakh pandemii [Student motivation for distance learning during the pandemic]. *Psykhologhiia ta sotsialna robota*. Odesa, 2020. No. 1. pp. 69–85.

6. Kravtsova N. Resursy adaptatsii do navchannia studentiv — maibutnikh bakalavriv mashynobudivnykh spetsialnostei za suchasnykh osvitnikh umov [Resources for adapting to the education of students — future bachelors in mechanical engineering

specialities under modern educational conditions]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy*. 2023. No. 4. pp. 42–53.

7. Kuzikova S., Pukhno S. Osoblyvosti motyvatsii navchannia studentiv pedahohichnykh spetsialnostei zakladu vyshchoi osvity [Features of motivation for studying among students of pedagogical specialities at higher education institutions]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk*. Sumy, 2024. Vol. 1. pp. 90–94.

8. Morozova M. Rozvytok navchalnoi motyvatsii здобувачів вищої освіти [Developing academic motivation among higher education students]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. Kyiv, 2022. No. 10. pp. 395–406.

9. Pidbutska N., Mykhailychenko V. Formuvannia hotovnosti studentiv do profesiino-osobystisnoho samorozvytku u protsesi navchannia [Preparing students for professional and personal self-development in the learning process]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy*. 2025. No. 1. pp. 82–96.

10. Popova O. Motyvatsiia dosiagnennia uspiokhu ta yii rol u formuvanni profesiinoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-bakalavriv [Motivation for success and its role in shaping the professional competence of future bachelor's degree engineers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. Sumy, 2024. No. 5. pp. 334–344.

11. Rezvan O., Voronko V. Dosvid formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti studentiv spetsialnosti “Systemna inzheneriia” v umovakh dystantsiinoho navchannia [Experience in developing self-education competence among students majoring in System Engineering in a distance learning environment]. *Innovatsiina pedahohika*. Odesa, 2024. Iss. 78, Vol. 2. pp. 86–89.

12. Rozhkova A. Analiz shliakhiv pidvyshchennia motyvatsii i samostiinosti здобувачів освіти v osvitnomu protsesi v umovakh dystantsiinoho navchannia [Analysis of ways to increase motivation and

independence of students in the educational process in the context of distance learning]. *Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky*. Izmail, 2024. No. 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13662727>.

13. Romanovskyi O., Hura T., Ihnatiuk O., Solodovnyk T. Formuvannia bazovoi, profesiinoi ta samoosvitnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-bakalavriv yak vazhlyva skladova yikh yakisnoi pidhotovky u zakladakh vyshchoi osvity [Formation of basic, professional and self-educational competence of future bachelor engineers as an important component of their quality training in higher education institutions]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy*. 2024. No. 4. pp. 32–47.

14. Saienko N. Stymuliuvannia studentiv tekhnichnykh universytetiv do samoosvitnoi diialnosti [Encouraging students at technical universities to engage in self-education]. *Visnyk nauky ta osvity*. Kyiv, 2024. Iss. 12, Vol. 30. pp. 1081–1094.

15. Svystun V. Motyvatsiia dosiagnennia yak vazhlyvyi chynnyk uspiokhu v upravlinskii diialnosti [Achievement motivation as an important factor for success in management]. *Na dopomohu kerivnyku profesiino-tekhnichnoho navchalnoho zakladu*. Kyiv, 2011. Iss. 2. Available at: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2245/1/na_dopomogu_kerivnikovi_2.pdf.

16. Shapolova V., Romanovskyi O., Kvasnyk O., Kovalova I. Samoosvitnia kompetentnist v profesiinii pidhotovtsi maibutnikh bakalavriv mashynobudivnykh spetsialnostei: teoretychni ta praktychni aspekty [Self-education competence in the professional training of future bachelors in mechanical engineering specialities: theoretical and practical aspects]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymi systemamy*. 2025. No. 1. pp. 69–81.

17. Infante-Moro A., Juan C. Gallardo-Pérez J. Motivational factors in the insertion of digital skills in teaching. In: *Proc. Eighth Int'l Conf. on Technological Ecosystems for*

Enhancing Multicultural 2020, pp. 365–370. DOI: <https://doi.org/10.1145/3434780.3436631>.

18. Altınpulluk H., Kılınç H., Alptekin G., Altınpulluk O.. Self-Directed Learning and Intrinsic Motivation Levels in MOOCs. *Open Praxis*. 2023 Vol. 15, No. 2. pp. 149–161. DOI: <https://doi.org/10.55982/openpraxis.15.2.556>.

19. Kanyopa J., Sekgothe C. Adopting Self-Directed Learning as an Approach for Enhancing Academic Achievement of University Students. *Journal of Ecohumanism*. 2024. Vol. 3, Iss. 7. pp. 5273–5282. URL: <https://ecohumanism.co.uk/joe/ecohumanism/article/download/4637/41858>

20. Al-Said Kh. Influence of teacher on student motivation: opportunities to increase motivational factors during mobile learning. *Education and Information Technologies*. 2023. Vol. 28, No. 10. pp. 13439–13457. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11720-w>.

21. Laith M., Halalsheh N., Al-Dreabi H., Al-Hyari L., Al-Quraan R. Self-directed learning skills and motivation during distance learning in the COVID-19 pandemic. The University of Jordan. 2023. Vol. 9, No. 9. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20018>.

22. Cents-Boonstra M., Lichtwarck-Aschoff A., Denessen E., Aelterman N., Haerens L. Fostering student engagement with motivating teaching: an observation study of teacher and student behaviours. *Research Papers in Education*. 2021. Vol. 36, No. 6. pp. 754–779. DOI: <https://doi.org/10.1080/02671522.2020.1767184>.

23. Alanoglu M., Karabatak S., Yang H. Understanding university students' self-directed online learning in the context of emergency remote teaching: the role of online learning readiness and digital literacy. *Journal of Computing in Higher Education*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12528-025-09458-0>.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2025